

Φιλοστοργία

Πίναξ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνος ζωγράφου Δ. Κόλλα

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ *

Οἱ παλαιότεροι συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι φέρονται πρὸς τὸ τέρας, ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν ὅχι μόνον πρὸς ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐπιγενομένους νὰ συγκεντρώσουν τὴν ἀστοργίαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ ἔτη σκορπιζομένην ἐργασίαν, ἢ τὴν φιλαργύρως εἰς τὰ βάθη τοῦ συρταρίου ἀναπαυομένην. Καὶ νομίζω ὅτι πρέπει καὶ αὐτοὶ οἱ καὶ πῶς κουρασμένοι ἢ καὶ ἀπογοητευμένοι νὰ μιμηθοῦν τὸν κ. Δ. Καμπούρογλου ὅστις μετὰ τὰ «Θρύψαλα» ἐντὸς ἐνὸς ἔτους εἰς τρεῖς τόμους παρουσίασε προγενεστέραν αὐτοῦ ἐργασίαν, τὸν «Ἀναδρομάρην», τὰ «Διηγήματα» καὶ τὰ «Ἀθηναϊκά Διηγήματα». Ὁ κ. Καμπούρογλος εἶνε

(*) Συνέχεια.

ὁ πλέον ἄκακος τῶν συγγραφέων μας καὶ ὁ πλέον εὐχάριστος. Εἰργάσθη πάντοτε ἀθορύβως καὶ τὴν ἐργασίαν του χαρακτηρίζει ἡ ἐπιμέλεια. Κυρίως ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν ἱστοριογραφίαν, δὲν παρέλειψε νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ τὰ ὑπάρχοντα πάντοτε ἐν αὐτῷ χαρίσματα δημιουργικῆς ἐργασίας. Ἡ ἀντίληψις τῆς ζωῆς, ἡ χάρις εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῆς, τὸν διακρίνουν. Ἀνατραφεὶς εἰς οἶκον μὲ ἀρχοντικὰς παραδόσεις καὶ μὲ πνευματικὴν ὑπεροχὴν γύρω τοῦ ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς, εἰσῆλθε νεώτατος εἰς τὴν κονίστραν τῶν γραμμάτων, ἐν ᾗ κατώρθωσε νὰ μένῃ πάντοτε ὄρθιος, νεάζων τὴν ψυχὴν καὶ ψυχραίμος τὴν κοίσιν.

Ἐδῶ θὰ κάμωμεν λόγον διὰ τὰ «Διηγήματα» του. Ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τῆς ζωῆς τῶν παλαιωτέρων Ἀθηναίων ὡς γνωρίζει ἐκ μελέτης ἀλλὰ καὶ ἐκ προσωπικῆς ἀντιλήψεως, ἢ μᾶλλον ἀπεδότησαν ἐναργῶς, διότι ἡ ἐμπνευσις εἶνε τι παρῆλκον προκειμένου περὶ ἀφηγήσεως, ἥς προὔπαρχει ἡ βία. Τὸ ὕψος τοῦ κ. Καμπούρογλου ἡμιστά νεωτεριστικόν, ἔχει καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς παλαιότερας λογογραφίας, ἀρμονιζόμενον οὕτω περισσότερον πρὸς τὸ περιβάλλον τῆς ἐποχῆς, ἣν ἀναπαριστᾷ. Ἐν τούτοις εἶνε πάντοτε ἀνθηρόν καὶ ἀποροσκοπτόν. Ἐννοσιμίζεται εἰς ἀφηγήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ θεωρηθοῦν κάπως ἀναχρονιστικαὶ διὰ τοὺς σημερινούς κοσμικοὺς καὶ ξενολάτρους κοιμωγράφους, ἀλλ' ἔχουν τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν, ἣν ἀδυνατεῖ νὰ προσδώσῃ μία μόνον τεχνικὴ τῆς διηγήσεως διατύπωσις. Ἐὰν δὲν ἐνθουσιάζουν τὰ διηγήματα τοῦ κ. Καμπούρογλου, ἀπερίττα καὶ ἀψιμυθιώτα, ἀναγνωσκονται ὁμως μὲ εἰδιαφέρον. Πάντοτε καὶ θὰ συναντήσῃ τις ἀπορόπτον, ἰδίως ὅταν τεματίζεται ἡ διήγησις. Τὰ «Διηγήματα» ἔχουν τὸ προσὸν τῆς συντομίας. 22 ἐχώρεσαν εἰς 96 σελ. Ἐξ αὐτῶν ἄλλα εἶνε ἐπεισόδια μᾶλλον τῆς παρερχομένης ὁλονὲν ζωῆς, κυρίως τῆς ὀλίγον μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἄλλα εἶνε οὐμοριστικὰ παιγνιώδη διηγήματα. Ἀγαθὰ ἰδιαιτέρως νὰ εἰκονίζῃ περιέργους τύπους. Εἰς ὅλα κυριαρχεῖ ἡ παρατήρησις καὶ ἡ ἐπιγραμματικὴ πολλὰς ἀποτύψεις τῶν προσώπων. Γνωρίζει εἰς ποῖον σημεῖον τῆς ἀφηγήσεως νὰ δώσῃ τὸ περισσότερον χρῶμα, βιάζεται δὲ νὰ τελειώσῃ τὴν ἀφήγησιν, πρὶν κορυφώσῃ.

Ἐκ τῶν «Διηγημάτων» του τὸ περιεργότερον εἶνε τὸ «Κελλί», χαριέστερον τὸ «Πρώτον εἰδύλλιον» ζωγραφικώτερον τὸ «Κάτω ἀπὸ τὸ μελισσόδενδρον», φιλολογικώτερον δὲ ὁ «Μαστρος».

✱

Ὁ κ. Παλαμᾶς χρονογραφῶν ἀπὸ τινος εἰς δύο καθημερινὰς ἐφημερίδας, ὡς W. καὶ ὡς Πρωτεῖκος γράφει καθαρεύουσαν, ὁμαλωτάτην καὶ καλαίσθητον, θέλων ἴσως νὰ δείξῃ κάποιαν μετάνοιαν διότι ἀφέθη νὰ παρασυρθῇ εἰς γλωσσικὰς παρεκτροπὰς· ἀλλ' ἂν εἰς τὸν περὶ λόγον κάμνῃ αὐτὰς τὰς ἀπιστίας πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν μαλλιαρούς, ἐπανερχόμενος βαθμῶν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν, εἰς τὴν ποιῆσιν δὲν λησμονεῖ τὰς παλαιὰς ἀμαρτίας.

Οἱ καλαιότεροι καὶ ἀξιολογώτεροι τῶν ποιητῶν μας δὲν ἐμφανίζονται, ὡς ἄλλοτε, τὰ ποιήματά των κατὰ δόσεις. Σιωποῦν ἐπὶ ἔτη καὶ ἐπεὶ αἰφνιδίως ἐξακοντίζονται μίαν ὁλόκληρον συλλογὴν, ἀκριβῶς ὅταν ὁ κόσμος εἶχε σχηματίσῃ πεποίθησιν ὅτι δὲν γράφουν πλέον. Μετὰ τὸν Δροσίνην ὅστις ἔρουψε ὀβίδα ἐμπνεύσεων, ἰδοὺ ὁ Παλαμᾶς μὲ ἐν τοπομαχικὸν τῶν 42, ὑπενθυμίζον τὸν Γερμανικὸν μιλιταρισμόν. Οἱ «Βωμοί» του εἶνε βερεῖς, δυσκίνητοι, μυστηριώδεις. Ἐγένετο ἐσχάτως ἀπόπειρα συγκρίσεως τῶν εἰρημένων δύο ποιητῶν. Εἶνε τόση ἡ ἀπόστασις ἥτις τοὺς χωρίζει, ὥστε νομίζομεν ὅτι τὸ εὐκολώτερον πράγμα εἶνε ἡ σύγκρισις, καὶ δι' αὐτὸ εἶνε περιττὴ, ὡς εὐκόλως ἐνοουμένη. Ὡς πρὸς τὴν μορφήν, ὁ ποιητὴς τῶν «Βω-

μῶν» ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε ὁ ἴδιος· ἰδιόρρυθμος εἰς τὴν ποιητικὴν τοῦ ρυθμοῦ καὶ τὸ καινὸν τῆς ἐμπνεύσεως. Ὡς πρὸς τὰ νοήματα, θεωρεῖται ὁ βαθύτερος τῶν ποιητῶν μας. Ἀλλὰ τὸ βάθος αὐτοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον θαυμάζεται, εἶνε κατ' ἡμᾶς τὸ ἐλάττωμα του. Ἡ ποιήσις εἶνε τὸ πείρισμα τῆς καρδίας, ὅπως ἡ φιλοσοφία τὸ ἀπαύγασμα τῆς σκέψεως. Ὁ κ. Παλαμᾶς φιλοσοφεῖ εἰς τὰ ποιήματα του, ὅχι μὲ τὴν ἥρεμον, αἰσθηματικὴν καὶ τόσῳ νοητὴν φιλοσοφίαν τοῦ Παπαρηγοπούλου, ὃν ἐν τούτοις ἐκτιμᾷ, ἀλλὰ διὰ μιᾶς διεσπόμενης εἰς τοὺς σκοτεινοὺς δαιδάλους τῆς νοήσεως, ἀπροσίτους δὲ εἰς τοὺς κοινούς θνητοὺς οἵτινες θὰ τὸν ἀκολουθήσουν εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν στίχων του. Ἡ φαντασία πνίγεται εἰς τὴν διανόησιν.

Εἶνε μόνον διανοούμενος ποιητής. Δὲν εἶνε ὁ αἰσθαντικός. Ὅπως ἡ Γερμανικὴ μουσικὴ εἶνε διὰ τοὺς ὀλίγους, οὕτω καὶ ὁ κ. Παλαμᾶς γράφει διὰ τοὺς ὀλίγους θαυμαστοὺς του καὶ ἐνίοτε διὰ τὸν ἑαυτὸν του· διὰ τοῦτο εἶνε ὁ μόνος ἴσως εὐχαριστημένος ἐκ τῶν ποιημάτων του. Εἶνε τῆς ἀρχῆς ὅτι «τὸ νὰ μὴ σὲ ἐννοοῦν, θὰ εἴπῃ ὅτι ἔχεις ἀξίαν». Ἐν εἶδος δηλαδὴ μελλοντισμοῦ. Ἀλλὰ τότε καθέννας ἡμπορεῖ νὰ γράψῃ ἐμμέτρως μεταφυσικὰς ἀρλούμπας καὶ νὰ ποζάρῃ λέγων: «Δὲν ἐννοεῖτε τί γράφω; Τόσον τὸ καλὸν. Θὰ εἴπῃ ὅτι εἶμαι μέγας».

Δι' αὐτὸ χωρὶς νὰ παραγνωρίσω τὴν λανθάνουσαν ἀξίαν τῶν ποιημάτων, ἀδικουμένων ὁμως ἐκ τῆς μορφῆς, — πολὺ φοβοῦμαι ὅτι τὰ ποιήματα του τὰ ὁποῖα σήμερον εἶνε οἱ κατάδικοι τῶν βιβλιοθηκῶν, ἀργότερα θὰ χρησιμεύσουν μόνον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς γραμματολογίας. Δὲν θὰ ζήσουν εἰς τὸ στόμα τοῦ ἔθνους, ἐκτὸς ἂν ἐκδοθῶν μετὰ σχολίων καὶ ἐρμηνευτικῶν παρατηρήσεων. Ἀλλ' αὐτὴ τάχα εἶνε ἡ φιλοδοξία τοῦ ποιητοῦ; Ὁ κ. Παλαμᾶς ἔχασε μὲ τὰς γλωσσικὰς του ἀτασθαλίας τὴν δημοτικότητα, μὲ τὴν μελέτην δέ, καὶ τὴν Ἑλληνικότητά του.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

ΔΙΚ.

ΠΩΣ ΜΑΧΕΤΑΙ Η ΑΓΓΛΙΑ

Ἡ Ἀγγλία. — Κίριοι σύμμαχοι! Προέπει τώρα νὰ κάμετε μίαν νέαν πολεμικὴν προσπάθειαν, διότι προέκειται περὶ ζωτικῶν συμφερόντων μου.

(Ἀπὸ τὸ «Σεμπλιτίσμος τοῦ Μονάρχου»)